

PRAVĚKÉ NÁLEZY Z VELKÉHO BEZDĚZU (OKR. ČESKÁ LÍPA)

Miloslav Slabina

Účelem následujícího drobného příspěvku je upřesnění lokalizace a popis dvou neolitických broušených nástrojů z hory Velký Bezděz (640 m n. m.). Oba předměty jsou ve sbírkách Vlastivědného muzea a galerie v České Lípě. Je mou milou povinností poděkovat Vladimíru Pešovi za poskytnutí nálezů a informací k nim.

POPIS NÁLEZŮ

Inventární číslo A-9642 (obr. 1:1)

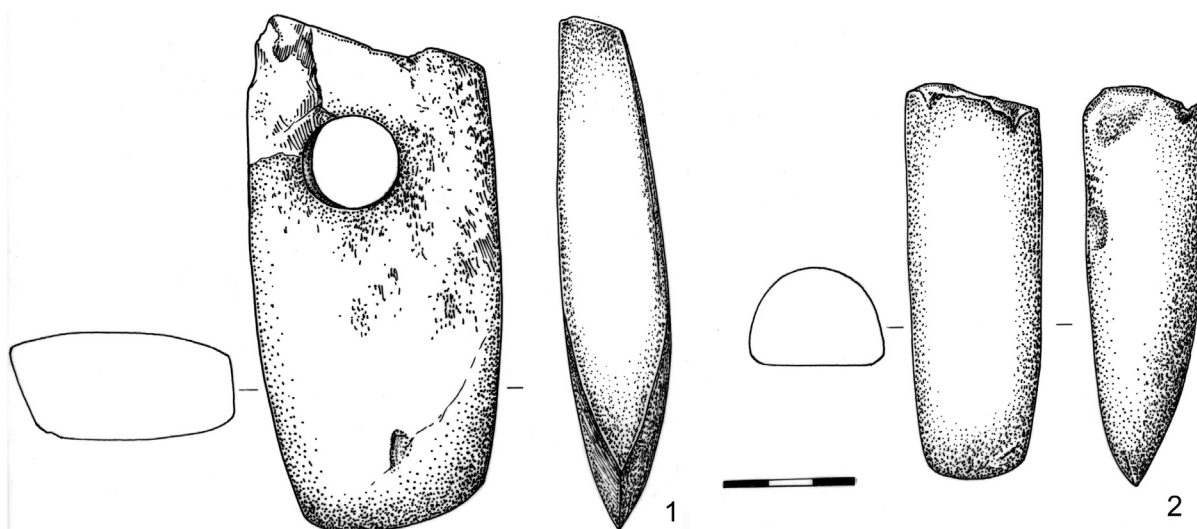
Poškozený vrтанý nástroj s příčným ostřím z černošedé spilitické břidlice. Týlní část chybí, jeden bok je plochý, svislý, druhý mírně konvexní, šikmý, břit je asymetrický, oboustranně broušený; jednostranně vrтанý otvor je excentricky umístěný, obě strany nástroje jsou kolem otvoru poškozené. Zachovaná délka 116 mm, šířka 56 mm, síla 26 mm, průměr otvoru 11 mm. Lokalizace: Bezděz. Dar V. Kynčla, správce školy v obci Bezděz, do Českého muzea v České Lípě v r. 1934. Nález identifikoval v r. 2009 podle inventáře Českého muzea (č. 3-234) V. Peša. Na předmětu je záznam tužkou „České muzeum dle označení na papíře“.

Inventární číslo A-25932 (obr. 1:2)

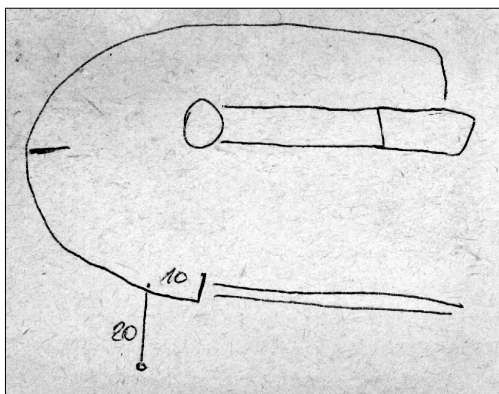
Poškozený drobnější kopytovitý klín ze zelenočerné jemnozrné břidlice, týlní část chybí. Povrch je mírně zkorodovaný. Zachovaná délka 86 mm, šířka 30 mm, výška 28 mm. Lokalizace: Velký Bezděz. Předmět našel v polovině 90. let 20. století Jan Rendek, dnes pracovník oddělení starších českých dějin v Národním muzeu. Podle jeho ústního sdělení, ilustrovaného náčrtkem (obr. 2), ležel kopytovitý klín na povrchu svahové suti, cca 10 m za vstupem do opevnění hradu a 20 m po svahu.

Oba předměty náležejí do neolitu (cf. Peša 2001, 41, 45, 62), s větší možností do jeho mladší fáze, jak naznačují nálezy keramiky kultury s vypíchanou keramikou na Malém Bezdězu.

Nálezové okolnosti teslice či motyky nepřesvědčují zcela, že předmět byl nalezen na Velkém Bezdězu (cf. Peša, *ibid.*). Nicméně již zmíněný záznam v inventární knize Českého muzea se stručným ozna-

Obr. 1. 1 – Bezděz, kamenný nástroj, inv. č. A-9642, dar V. Kynčla; 2 – Velký Bezděz, kamenný nástroj, inv. č. A-25932, dar J. Rendeka. Kresba A. Waldhauserová

Obř. 2. Velký Bezděz. Místo nálezu kopytovitého klínu. Schematicky naznačen hrad a přístupová cesta. Náčrt J. Rendek

čením „Bezděz“ tuto lokalizaci dovoluje. Pokud by pocházel z polí J. Leinerta, lze se domnívat, že by tento údaj byl rovněž zaznamenán, jak je tomu u dalších podobných nálezů. J. Filip (1947, 68) nálezy z Bezdězu nezná a neuvádí ani neolitické nálezy z jeho okolí, uvádí pouze dva bronzové náramky z okolí. U kopytovitého klínu pak došlo k informačnímu šumu, díky němuž jej V. Peša (*ibid.*, 45) lokalizoval na Malý Bezděz.

Nálezy na Velkém Bezdězu plně zapadají do souboru nálezů neolitických broušených kamenných nástrojů na kopcích podobného charakteru v Českém středohoří – Milešovka, Ostrý, Srna, Debus, Radobýl (*Kotyza 2005*, 11) a odpovídají postřehu L. Chroustovského, že na kopcích kuželovitých utváření jsou ojedinělé nálezy nejčastější (*Chroustovský 2006*, 53). Neolitické nálezy na těchto kopcích naznačují mimořádný zájem o ně v neolitu. Možná, že se nemusí vždy jednat o počínání spojené pouze s kultem.

V každém případě ukazují systematickou rekognoskaci terénu v neolitu, a zanechané předměty, často poškozené, by mohly být jakousi značkou, že kopec či hora byly již prozkoumány a začleněny do popisu krajiny. Nálezy z mladších období, především z doby popelnicových polí a doby halštatské, mohou mít kultovní charakter.

Dvojrchol Velkého a Malého Bezdězu dominuje nejen Dokesku. Za dobré viditelnosti jej lze spatřit z okrajů Prahy i z různých míst středních Čech. Toho využil Z. Ministr při archoastronomickém vyhodnocování neolitického rondelu v Bysni u Slaného (*Ministr 2007*, 83–84).

Bezděz jako dvojitý kopec není v českém pravěku ojedinělý. Podobný terénní vztah vidíme i v případě Blaníku, ale také třeba Štěpánovské hory a Velké Kloce v Českém středohoří. Jejich využití však bylo v pravěku rozličné. Na Velkém Blaníku je halštatské hradiště, z Malého Blaníku pravěké nálezy neznám. Naopak Velký Kloc je zatím, pokud je mi známo, bez nálezů, kdežto na Štěpánovské hoře je nejkrásnější hradiště štitarské kultury. Jakákoli statistika nálezů z kopců Českého středohoří není ovšem kvůli hledacím s detektory, přes veškerou snahu Z. Smrže mrcasníky podchytit, dost dobře možná.

LITERATURA

Filip, J. 1947: Dějinné počátky Českého ráje. Praha.

Chroustovský, L. 2006: Posvátné hory českého pravěku. Rkp. magisterské práce. Západočeská univerzita v Plzni.

Kotyza, O. 2005: Milešovka a okolní kraj v pravěku a raném středověku. In: J. Štekl a kol., Milešovka a milešovský region, historie, příroda, turistika, klima. Praha, 10–19.

Ministr, Z. 2007: Géniové dávnověku. 7000 let orientace ke Slunci. Praha.

Peša, V. 2001: Archeologie okolí Doks, Bezděz 10, 39–86.

PREHISTORIC FINDS FROM VELKÝ BEZDĚZ (ČESKÁ LÍPA DISTRICT)

The article brings the specification of location and description of two Neolithic ground stone artifacts from Velký Bezděz mountain (640 m above sea level). The finds point to the great importance of the mountain and of the igneous rocks of the České středohoří (Czech Central Mountains) in the Neolithic period.